

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเกี่ยวกับ การดำเนินงานเพื่อป้องกันสารเสพติดในสถานศึกษาช่วงชั้นที่ 3-4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ของการวิจัย
2. สมมติฐานของการวิจัย
3. วิธีดำเนินการวิจัย
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. สรุปผลการวิจัย
6. อภิปรายผล
7. ข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการดำเนินงานเพื่อป้องกันสารเสพติดในสถานศึกษาช่วงชั้นที่ 3-4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2
2. เพื่อเปรียบเทียบการดำเนินงานเพื่อป้องกันสารเสพติดในสถานศึกษาช่วงชั้นที่ 3-4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ตามความคิดเห็นของข้าราชการครูที่มีสถานภาพและในขนาดสถานศึกษาต่างกัน โดยรวมและรายด้าน
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไขปัญหาการป้องกันแก้ไขสารเสพติดในสถานศึกษาช่วงชั้นที่ 3-4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2

สมมติฐานของการวิจัย

ข้าราชการครูในสถานศึกษาช่วงชั้นที่ 3-4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ที่มีสถานภาพ และในขนาดของสถานศึกษาต่างกัน มีการดำเนินงานเพื่อป้องกันสารเสพติด แตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร

ประชากร คือ ข้าราชการครูที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานเพื่อป้องกันสารเสพติด ในสถานศึกษาช่วงชั้นที่ 3-4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ปีการศึกษา 2549 ประกอบด้วย ฝ่ายบริหารสถานศึกษา จำนวน 136 คน และครูที่ปรึกษา จำนวน 1,049 คน รวมทั้งสิ้น 1,185 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง คือ ข้าราชการครูที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานเพื่อป้องกันสารเสพติด ภายในสถานศึกษาช่วงชั้นที่ 3-4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น และกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตาราง เครื่องชี้ และมอร์แกน แล้วสุ่มอย่างง่ายตามสัดส่วนของสถานภาพและขนาดสถานศึกษา ได้กลุ่มตัวอย่างรวม 290 คน ประกอบด้วย ฝ่ายบริหารสถานศึกษา จำนวน 95 คน และครูที่ปรึกษาจำนวน 195 คน

3. เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย มี 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ จำนวน 2 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามการดำเนินงานเพื่อป้องกันสารเสพติดในสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ตามวิธีของ ลิเคิร์ท จำนวน 55 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อตั้งแต่ 0.41-0.70 และค่าความเชื่อมั่น ทั้งฉบับเท่ากับ 0.96

ตอนที่ 3 เป็นข้อคำถามชนิดปลายเปิด เพื่อให้ผู้ตอบได้เสนอแนะความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขการดำเนินงานเพื่อป้องกันสารเสพติดในสถานศึกษา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของงานกิจกรรมนักเรียน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยกระทำ ดังนี้

4.1 ขอหนังสือจากสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล

4.2 ขอความร่วมมือจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 เพื่อทำหนังสือถึงผู้บริหารสถานศึกษาช่วงชั้นที่ 3-4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

4.3 นำหนังสือขอความร่วมมือ และนำแบบสอบถามไปยังฝ่ายบริหารและครูที่ปรึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 290 ฉบับ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง และนัดหมายขอรับคืนหลังแจกแบบสอบถามแล้ว 1 สัปดาห์

4.4 เก็บรวบรวมแบบสอบถามแต่ละสถานศึกษาด้วยผู้วิจัยเอง และตรวจสอบความสมบูรณ์ในการตอบ โดยได้แบบสอบถามตอบคืนครบทุกฉบับ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป มีขั้นตอนดังนี้

1. ระดับการดำเนินงานเพื่อป้องกันสารเสพติดในสถานศึกษาช่วงชั้นที่ 3-4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยรวม รายด้าน และรายข้อ ด้วยค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2. เปรียบเทียบการดำเนินงานเพื่อป้องกันสารเสพติดในสถานศึกษาช่วงชั้นที่ 3-4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ระหว่างข้าราชการครูที่มีสถานภาพ และในขนาดสถานศึกษาต่างกัน โดยทดสอบค่า t

3. ปัญหาและแนวทางแก้ไขการดำเนินงานเพื่อป้องกันสารเสพติดในสถานศึกษาช่วงชั้นที่ 3-4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ โดยใช้ความถี่ประกอบ

สรุปผลการวิจัย

1. ระดับการดำเนินงานเพื่อป้องกันสารเสพติดในสถานศึกษาโดยรวมและรายด้าน ปฏิบัติอยู่ในระดับมาก รายด้านเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การส่งเสริมนักเรียน การคัดกรองนักเรียนและการส่งต่อนักเรียน เมื่อจำแนกตามสถานภาพข้าราชการครูและขนาดของสถานศึกษา พบว่า

ฝ่ายบริหารสถานศึกษา มีการดำเนินงานเพื่อป้องกันสารเสพติดในสถานศึกษา โดยรวมและรายด้าน ปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุดจำนวน 2 ด้าน คือ การส่งเสริมนักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน ส่วนอีก 2 ด้าน ปฏิบัติอยู่ในระดับมาก คือ การคัดกรองนักเรียน การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล และการส่งต่อนักเรียน

ครูที่ปรึกษา มีการดำเนินงานเพื่อป้องกันสารเสพติดในสถานศึกษาโดยรวมและรายด้าน ปฏิบัติอยู่ในระดับมาก จำนวน 4 ด้าน คือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน การส่งเสริมนักเรียน และการคัดกรองนักเรียน ส่วนอีก 1 ด้าน ปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง คือ การส่งต่อนักเรียน

สถานศึกษาขนาดกลาง มีการดำเนินงานเพื่อป้องกันสารเสพติดในสถานศึกษา โดยรวมและรายด้าน ปฏิบัติอยู่ในระดับมาก จำนวน 3 ด้าน คือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน และการส่งเสริมนักเรียน ส่วนอีก 2 ด้าน ปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง คือ การคัดกรองนักเรียน และการส่งต่อนักเรียน

สถานศึกษาขนาดใหญ่ มีการดำเนินงานเพื่อป้องกันสารเสพติดในสถานศึกษา โดยรวมและรายด้าน รายด้านเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน การส่งเสริมนักเรียน การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน และการส่งต่อนักเรียน

2. ผลการเปรียบเทียบ

2.1 ฝ่ายบริหารสถานศึกษา มีการดำเนินงานเพื่อป้องกันสารเสพติดโดยรวมและรายด้าน มากกว่าครูที่ปรึกษา แตกต่าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 สถานศึกษาขนาดใหญ่ มีการดำเนินงานเพื่อป้องกันสารเสพติดโดยรวมและรายด้าน มากกว่าสถานศึกษาขนาดกลาง แตกต่าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ปัญหาและข้อเสนอแนะที่สำคัญ

ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ปัญหาคือ ขาดข้อมูลนักเรียนจากผู้ปกครอง นักเรียนที่ทำงานในต่างจังหวัด แนวทางแก้ไข โรงเรียนควรจัดส่งหนังสือลงทะเบียน และการโทรศัพท์ติดต่อเพื่อขอข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้ปกครอง

ด้านการคัดกรองนักเรียน ปัญหาคือ ขาดความรู้ความเข้าใจในการคัดกรองนักเรียน จากแบบ SDQ ระเบียบสะสม และข้อมูลจากผู้ปกครองและชุมชน แนวทางแก้ไข โรงเรียนควรจัดประชุมเชิงปฏิบัติการแก่ครูประจำชั้น เพื่อร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลและคัดกรองนักเรียน จำแนกเป็นกลุ่มปกติและกลุ่มเสี่ยง

ด้านการส่งเสริมนักเรียน ปัญหา คือ ขาดงบประมาณสำหรับการจัดกิจกรรม ห้างไกลสารเสพติดหลีกเลี่ยงการติดเอดส์ แนวทางแก้ไข โรงเรียนควรขอรับบริจาคจากผู้ปกครองหรือหน่วยงานต่าง ๆ ในรูปของรางวัลและอุปกรณ์แข่งขันกีฬาต่าง ๆ

ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน ปัญหา คือ ขาดการก่อตั้งชมรมที่นักเรียนสนใจเพื่อดำเนินกิจกรรมให้ห่างไกลจากสารเสพติดและเอดส์ แนวทางแก้ไข โรงเรียนควรจัดตั้งชมรมที่นักเรียนสนใจอย่างหลากหลาย เช่น ชมรมเพื่อนเตือนเพื่อน ชมรมพัฒนาจิต ชมรมรักกีฬา ชมรมทางวิชาการอื่น ๆ

ด้านการส่งต่อนักเรียน ปัญหา คือ ไม่มีข้อมูลที่ชัดเจนด้านสถานที่ในการบำบัดรักษา นักเรียนที่ติดสารเสพติด แนวทางแก้ไข โรงเรียนควรติดต่อศูนย์ป้องกันสารเสพติดของจังหวัด เพื่อประสานกับโรงพยาบาล และวัดที่ทำการบำบัดรักษาแก่นักเรียนกลุ่มเสี่ยง

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับการดำเนินงานเพื่อป้องกันสารเสพติดในสถานศึกษาช่วงชั้นที่ 3-4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ครั้งนี้ มีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการวิจัยที่พบว่า ข้าราชการครูในสถานศึกษาช่วงชั้นที่ 3-4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 มีความเห็นว่ามี การดำเนินงานเพื่อป้องกันสารเสพติด โดยรวมและรายด้าน ปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ผลการวิจัยสอดคล้องกับ ขจัด สุวรรณสังข์ (2544 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาการดำเนินงานตามโครงการ โรงเรียนสีขาวใน โรงเรียนสหวิทยาเขตสมเด็จพระสังฆราชสำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า บุคลากร เห็นว่า การดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนสีขาวโดยรวมและรายด้านทั้ง 7 ด้าน อยู่ในระดับมาก ผลการวิจัยสอดคล้องกับสำนักงาน

สามัญศึกษาจังหวัดพิษณุโลก (2544 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาผลการใช้กระบวนการลูกเสือ เพื่อ
 การลดพฤติกรรมการติดยาเสพติดของนักเรียนโรงเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดพิษณุโลก
 พบว่า โรงเรียนมีการป้องกันและแก้ไขสารเสพติดโดยภาพรวมเหมาะสมอยู่ในระดับมาก
 ผลการวิจัยสอดคล้องกับ แสงดาว คงนาวัง (2544 : บทคัดย่อ) ที่ได้รายงานการพัฒนาการจัด
 กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ที่ส่งผลต่อคุณภาพของนักเรียน โรงเรียนบ้านเป่าวิชา
 อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ พบว่า หลังการจัดกิจกรรม นักเรียนมีการปฏิบัติคุณธรรม
 จริยธรรม เพื่อป้องกันสารเสพติดโดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ผลการวิจัยสอดคล้องกับ
 พูนสุข นิติวัดนะ (2545 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติด
 ในสถานศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร พบว่า
 บุคลากรของโรงเรียน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติด
 ในสถานศึกษาทั้งโดยภาพรวมและแต่ละด้าน คือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรอง
 นักเรียน การส่งเสริมนักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหาให้นักเรียน และการส่งต่อนักเรียน ปฏิบัติ
 อยู่ในระดับมาก ผลการวิจัยสอดคล้องกับ กระทรวงศึกษาธิการ (2546 ข : 57-62) ที่ได้ดำเนิน
 โครงการป้องกันการติดยาเสพติดในสถานศึกษา พบว่า ข้าราชการครู มีความคิดเห็นต่อสภาพ
 การปฏิบัติงานการป้องกันการติดยาและสารเสพติด โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยรายการที่มี
 ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ นักเรียนที่ให้เข้าร่วมโครงการ ได้รับการสนับสนุนจากครูผู้รับผิดชอบโครงการ
 ในการดำเนินการจัดกิจกรรม รองลงมาคือ ครูผู้รับผิดชอบโครงการสนับสนุนส่งเสริมให้นักเรียน
 ได้รวมกลุ่มทำกิจกรรมตามความถนัดและความสนใจเพื่อรณรงค์ป้องกันการใช้ยาและสารเสพติด
 ผลการวิจัยสอดคล้องกับ รังสฤษฎี พลอามาตย์ (2546 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาการดำเนินงาน
 ป้องกันการใช้สารเสพติดใน โรงเรียนกนกศิลป์พิทยาคม สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์
 พบว่า หลังดำเนินงานโรงเรียนมีการดำเนินงานป้องกันการ ใช้สารเสพติด ทั้งโดยรวมและรายด้าน
 อยู่ในระดับมาก ผลการวิจัยสอดคล้องกับ เสมอ ฮาวิรร (2546 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาการพัฒนา
 ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนบ้านกรวดวิทยาคาร อำเภอบ้านกรวด เขตพื้นที่การศึกษา
 บุรีรัมย์ เขต 2 จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า การดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยภาพรวมและ
 รายด้าน คือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมนักเรียน การแก้ไข
 และป้องกันปัญหานักเรียนและการส่งต่อนักเรียน ปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ผลการวิจัยสอดคล้อง
 กับ เทอดเกียรติยศ คำโสภา (2547 : บทคัดย่อ) ที่ได้รายงานการพัฒนาการดำเนินงานป้องกัน
 การใช้สารเสพติดในโรงเรียนหนองกุงศรีวิทยาคาร อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า
 โรงเรียนได้ดำเนินงานป้องกันการ ใช้สารเสพติดโดยภาพรวมและรายด้าน คือ การรู้จักนักเรียน

เป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมนักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน และการส่งต่อนักเรียนปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ผลการวิจัยสอดคล้องกับ สุภวิทย์ เลิศหอม (2548 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาการดำเนินงานระบบ การดูแลช่วยเหลือด้านสารเสพติดแก่นักเรียนใน สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดยโสธร พบว่า สถานศึกษามีการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือ ด้านสารเสพติดแก่นักเรียนโดยภาพรวมและรายด้าน 4 ด้าน คือ การแต่งตั้งคณะกรรมการ ดำเนินงานการเก็บรวบรวมข้อมูล การปฏิบัติงานตามแผนการส่งเสริมและแก้ไขปัญหานักเรียน อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับสุชาติ เหมือนฝัน (2549 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาการพัฒนา พฤติกรรมที่พึงประสงค์เพื่อห่างไกลสารเสพติดของนักเรียน โรงเรียนในจังหวัดชลบุรี พบว่า โรงเรียนมีการดำเนินงานเพื่อห่างไกลสารเสพติดของนักเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้อาจจะเนื่องมาจากในการดำเนินงานเพื่อป้องกันสารเสพติด ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานช่วงชั้นที่ 3-4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ได้ ดำเนินงานมาเป็นระยะเวลายาวนาน ตั้งแต่ปีการศึกษา 2542 คือ โครงการโรงเรียนสีขาวของ กระทรวงศึกษาธิการ โดยการมุ่งเน้นการป้องกันและแก้ไขสารเสพติด และต่อมาปีการศึกษา 2544 ได้ปฏิบัติตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนซึ่งเป็น โครงการร่วมระหว่างกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการกับกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข ที่กำหนดให้แต่ละโรงเรียนกำหนด เป็นแผนงานประจำปี และมีการประกวดแข่งขัน เริ่มตั้งแต่

1) การศึกษาสภาพปัญหา การประชุมคณะกรรมการการบริหารโรงเรียน ผู้ปกครองนักเรียน คณะครู และนักเรียนทุกคน เพื่อชี้แจงสภาพและปัญหาของโรงเรียนพร้อมทั้ง ชี้แจงนโยบายกระทรวงศึกษาธิการและแผนป้องกันสารเสพติดของกรมสามัญศึกษา พ.ศ. 2542 - 2544 ที่เน้นความสำคัญด้านการพัฒนาบุคลากรในการป้องกันตนเองจากพิษภัยของสารเสพติด และร่วมมือกับชุมชน หรือองค์กรต่าง ๆ ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการใช้สารเสพติดใน แต่ละสถานศึกษาในช่วงชั้นที่ 3-4 เพื่อระดมแนวความคิดในการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน พร้อมทั้งแนวทางในการรับการสนับสนุนด้านงบประมาณและวิทยากรจากชุมชนหรือหน่วยงานของรัฐ

2) ดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในแต่ละโรงเรียนเพื่อดำเนินการวิเคราะห์สภาพปัญหา สาเหตุของปัญหาและวิธีการพัฒนา ประกอบด้วย ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการทุกฝ่าย ครูที่ปรึกษาทุกห้องเรียน หัวหน้างานโดย มีเจ้าหน้าที่ตำรวจและเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในแต่ละตำบลหรืออำเภอเป็นกรรมการที่ปรึกษา การดำเนินงานแล้วคณะกรรมการดำเนินงานได้กำหนดเป้าหมายในการดำเนินงานระบบการดูแล

ช่วยเหลือนักเรียนเป็นโครงการต่อเนื่องในแต่ละปีการศึกษา แล้วจัดประชุมบุคลากรผู้ปฏิบัติงานของโรงเรียน เพื่อรับทราบนโยบายและแนวทางในการปฏิบัติ การศึกษาแนวทาง ขอบเขตหลักเกณฑ์ และแนวปฏิบัติในการดำเนินงานการป้องกันสารเสพติดและปัญหาเสี่ยงอื่น ๆ ของนักเรียน (กระทรวงศึกษาธิการ. 2545 ข : 1-2) โดยการดำเนินงานได้ยึดตามแนวนโยบายในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของกระทรวงศึกษาธิการ (2545 ข : 9-29) และสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามสารเสพติด (2546 : 9-14) ด้วยการใช้กิจกรรมพัฒนาที่หลากหลายและเป็นรูปธรรม เช่น การโฮมรูม การประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน วันเยี่ยมโรงเรียนลูกสัปดาห์ด้านยาเสพติดสากล การสวดมนต์ไหว้พระสวดสัปดาห์ การเยี่ยมบ้านนักเรียน การจัดนิทรรศการต่อต้านยาเสพติด จัดตั้งศูนย์ตรวจหาสารเสพติดในปีสวาระนักเรียน การพัฒนาจิตเฉลิมพระเกียรติ และกิจกรรมลานกีฬาต้านยาเสพติด ที่สอดคล้องตามกลยุทธ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาของ กรมวิชาการ (2545 : 28-29) ด้วยขั้นตอนและรูปแบบที่เหมาะสมดังกล่าว จึงทำให้การดำเนินงานเพื่อป้องกันสารเสพติดในสถานศึกษาช่วงชั้นที่ 3-4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทั้งโดยรวมและรายด้าน

2. ผลการวิจัยที่พบว่า ฝ่ายบริหารสถานศึกษามีการดำเนินงานเพื่อป้องกันสารเสพติดในสถานศึกษาช่วงชั้นที่ 3-4 โดยภาพรวมและรายด้านมากกว่าครูที่ปรึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ผลการวิจัยสอดคล้องกับ พูนสุข นิตวิวัฒนะ (2545 : บทคัดย่อ) พบว่า ผู้บริหารโรงเรียน มีความคิดเห็นว่า โรงเรียนดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาทั้งโดยรวมและรายด้าน 5 ด้าน คือ รู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมนักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน และการส่งต่อนักเรียน มากกว่าครูฝ่ายปกครองและครูแนะแนว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิจัยสอดคล้องกับ ศุภวิทย์ เลิศหอม (2548 : บทคัดย่อ) พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือด้านสารเสพติดแก่นักเรียน โดยภาพรวมและรายด้านมากกว่าครูที่ปรึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลการวิจัยสอดคล้องกับ สุชาติ เหมือนฝัน (2549 : บทคัดย่อ) พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานเพื่อให้นักเรียนห่างไกลสารเสพติดมากกว่าครูที่ปรึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้อาจจะเนื่องมาจากฝ่ายบริหารเป็นผู้รับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ที่กำหนดให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 3-4 ได้จัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา เพื่อให้ครูทุกคน/ทุกฝ่ายได้ดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือ

นักเรียนในการป้องกันสารเสพติดในสถานศึกษาร่วมกันทั้ง 5 ขั้นตอน คือ

- 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้วยการศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลพื้นฐานความเป็นมา นิสัยพฤติกรรม เพื่อทราบรายละเอียดเกี่ยวกับตัวนักเรียน
- 2) การคัดกรองนักเรียน ด้วยการพิจารณาหาข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียน เพื่อจัดเป็นกลุ่มปกติและกลุ่มเสี่ยง
- 3) การส่งเสริมนักเรียน ด้วยการสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแลของครูที่ปรึกษาไม่ว่ากลุ่มปกติหรือกลุ่มเสี่ยงให้มีคุณภาพมากขึ้น
- 4) การป้องกันและแก้ไขปัญหา ด้วยการเอาใจใส่ให้ความดูแลอย่างใกล้ชิดหาวิธีป้องกันปัญหาที่จะเกิดแล้วแก้ปัญหาอย่างถูกวิธี
- 5) การส่งต่อนักเรียน ด้วยการที่มีการแก้ปัญหานักเรียนบางคนแล้วแต่พฤติกรรมไม่ดีขึ้น จำเป็นต้องส่งไปผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่อไป

การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีกระบวนการทำงานอย่างเป็นระบบ มีความชัดเจน มีการประสานงานความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งในและนอกโรงเรียน (อำนวยการ นันทา. 2549 : สัมภาษณ์) รวมทั้งมีวิธีการ จัดกิจกรรมและเครื่องมือต่าง ๆ ที่มีคุณภาพ ในการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียน อันจะส่งผลให้การเพื่อป้องกันการใช้สารเสพติดแก่นักเรียนประสบความสำเร็จ (ระพีพรรณ ธิปไตย. 2549 : สัมภาษณ์) โดยมีนโยบายให้โรงเรียนในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ต้องดำเนินการจัดทำโครงการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เริ่มตั้งแต่ปีการศึกษา 2544 เป็นต้นไป และให้รายงานผลการดำเนินงานในแต่ละปีการศึกษา ต่อหน่วยงานต้นสังกัด และสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและแก้ไขสารเสพติด ฝ่ายบริหารสถานศึกษาจึงเป็น ทั้งฝ่ายกำกับติดตามและร่วมปฏิบัติงานกับครูที่ปรึกษาประจำชั้น (สุนทร กงศรี. 2549 : สัมภาษณ์) ส่วนครูที่ปรึกษาประจำชั้นได้รับมอบหมายให้ดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อแก้ไขสารเสพติดเพียงบางส่วนหรือในกรณีที่นักเรียนในปกครอง มีปัญหาเกิดขึ้นเท่านั้น จึงได้รับรู้และร่วมแก้ไขน้อยกว่าฝ่ายบริหารสถานศึกษาดังกล่าว (เอกลักษณ์ ไทยเจริญ. 2549 : สัมภาษณ์)

3. ผลการวิจัยที่พบว่า สถานศึกษาขนาดใหญ่มีการดำเนินงานเพื่อป้องกันสารเสพติด เพื่อป้องกันสารเสพติดในสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านมากกว่าสถานศึกษาขนาดกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมุติฐานของการวิจัย แสดงว่า ขนาดใหญ่ มีการดำเนินงานเพื่อป้องกันการใช้สารเสพติด โดยรวมและรายด้านบรรลุเป้าหมายของ

กระทรวงศึกษาธิการมากกว่าสถานศึกษาขนาดกลาง ผลการวิจัยสอดคล้องกับ คำชัย จำสูงเนิน (2544 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานปกครองนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดมหาสารคาม พบว่า โรงเรียนขนาดกลางมีปัญหาการปฏิบัติงานปกครองนักเรียนโดยรวมและรายด้านมากกว่าบุคลากรในโรงเรียนขนาดใหญ่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการวิจัยสอดคล้องกับ พูนสุข นิติวัดนะ (2545 : บทคัดย่อ) พบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่ มีการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดโดยภาพรวมและรายด้านมากกว่าโรงเรียนขนาดกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิจัยสอดคล้องกับ สุภวิทย์ เลิศหอม (2548 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า สถานศึกษาขนาดใหญ่มีการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือด้านสารเสพติดแก่นักเรียนโดยภาพรวมและรายด้าน คือ การแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน การเก็บรวบรวมข้อมูล การปฏิบัติงานตามแผน การส่งเสริมและแก้ไขปัญหานักเรียน และการส่งต่อเพื่อบำบัดแก่นักเรียน มากกว่าสถานศึกษาขนาดกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิจัยสอดคล้องกับ สุชาติ เหมือนฝัน (2549 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า ครูสถานศึกษาขนาดใหญ่ มีส่วนร่วมในการดำเนินงานการพัฒนาพฤติกรรมที่พึงประสงค์เพื่อห่างไกลสารเสพติดของนักเรียน โรงเรียนในจังหวัดชลบุรี มากกว่า สถานศึกษาขนาดกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้อาจจะเนื่องมาจากสถานศึกษาขนาดใหญ่มีความพร้อมทั้งในด้านบุคลากรในการดำเนินงาน เพื่อป้องกันการใช้สารเสพติดครบทุกขั้นตอน มีอาคารสถานที่และงบประมาณ เกื้อหนุนทั้งในรูปเงินค่าหัวนักเรียนและรายได้จากการดำเนินกิจการ เช่น สหกรณ์ร้านค้า การจำหน่ายอาหารและน้ำดื่มโรงเรียน เป็นต้น (ประมวลทรัพย์ ไวสาหลง. 2549 : สัมภาษณ์) รวมทั้งสถานศึกษาขนาดใหญ่ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในเขตชุมชนเมืองที่ผู้ปกครองนักเรียนและชุมชนมีฐานะทางเศรษฐกิจดีจึงสามารถสนับสนุนกิจกรรมการเรียนการสอน และกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนได้อย่างต่อเนื่องและเหมาะสม รวมทั้งตั้งอยู่ในเมืองที่สะดวกในการส่งต่อนักเรียนที่มีปัญหาด้านสุขภาพหรือเกี่ยวข้องกับสารเสพติด เช่น สถานีตำรวจ สำนักรักษาสาธารณสุข โรงพยาบาล และศูนย์ป้องกันสารเสพติดจังหวัดมหาสารคาม ประกอบกับสถานศึกษาขนาดใหญ่ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ส่วนใหญ่ตั้งมานานกว่า 20 ปี มีสะสมประสบการณ์การบริหารสถานศึกษา ทั้งในด้านอาคารสถานที่ ทรัพยากร งบประมาณ บุคลากร และการประสานงานภายใน และภายนอกกับชุมชน ที่เป็นระบบ การแบ่งหน้าที่ และกำหนดขั้นตอนปฏิบัติงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อป้องกันการใช้สารเสพติดที่ชัดเจน (ชนิสรา ดวงบุปผา. 2549 : สัมภาษณ์) ตรงกันข้ามสถานศึกษาขนาดกลาง ประสบกับ

อุปสรรคในการดำเนินงาน ทั้งในด้านบุคลากร ครูผู้ปฏิบัติงานมีน้อยต้องรับผิดชอบงานหลายงาน จึงไม่สามารถปฏิบัติงานได้เต็มที่ ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้ความสามารถที่จะปฏิบัติงานยังไม่เหมาะสม เพราะยังไม่เข้าใจระบบการช่วยเหลือแก่นักเรียนและขาดครูในการเก็บรวบรวมข้อมูลพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียน (เกษม ไชยรัตน์, 2549 : สัมภาษณ์) ด้านการบริหาร คืองบประมาณในการบริหารจัดการมีจำนวนจำกัด มีกิจกรรมในพื้นที่ที่ซ้อนกันหลายกิจกรรม การประสานงานมีการปรับเปลี่ยนบ่อยครั้ง และขาดสื่อสนับสนุนที่เพียงพอในการสร้างความรู้ความเข้าใจแก่นักเรียนเกี่ยวกับยาเสพติด (สมาน เรืองฤทธิ์, 2549 : สัมภาษณ์) จากเหตุผลดังกล่าว จึงส่งผลให้สถานศึกษาขนาดใหญ่มีการดำเนินงานเพื่อป้องกันการใช้สารเสพติดมากกว่าสถานศึกษานขนาดกลางตามมา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับเขตพื้นที่การศึกษา

จากผลการวิจัยที่พบว่า การดำเนินงานเพื่อป้องกันสารเสพติดในสถานศึกษาช่วงชั้นที่ 3-4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ควรพัฒนาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนแยกเป็นรายด้านให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ดังนี้

1.1 ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ควรมีการติดต่อข้อมูลเกี่ยวกับสารเสพติดจากชุมชน เช่น โต๊ะสนุก ตู้เกม ร้านขายยา ร้านจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม และการประสานงานข้อมูลนักเรียนกับเจ้าหน้าที่ตำรวจและเจ้าหน้าที่สาธารณสุข เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์และหลากหลาย

1.2 ด้านการคัดกรองนักเรียน ควรมีการคัดกรองนักเรียนจากข้อมูลผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ตำรวจ และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเพิ่มเติม และมีการประเมินผลการดำเนินงานคัดกรองนักเรียนเกี่ยวกับสารเสพติดแต่ละภาคเรียนเพื่อให้มีการแก้ไขเร่งด่วนและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

1.3 ด้านการส่งเสริมนักเรียน ควรมีการจัดกิจกรรมประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน การประเมินผล การจัดกิจกรรมโฮมรูมแต่ละระดับชั้นเรียน และจัดอบรมให้ความรู้กิจกรรมโฮมรูมแก่ครู เพื่อสร้างความเข้าใจแก่บุคลากรทุกฝ่ายและมีข้อมูลสารสนเทศที่เพียงพอและทันสมัย

1.4 ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนควรมีการจัดกิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อนในสถานศึกษา และจัดบรรยากาศภายในโรงเรียนให้ร่มรื่น น่าอยู่ และห่างไกลสารเสพติด เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนห่างไกลสารเสพติดและปัญหาเสี่ยงอื่น ๆ

1.5 ด้านการส่งต่อนักเรียน ควรมีการเยี่ยมบ้านและให้กำลังใจแก่นักเรียนที่เข้ารับการรักษาสารเสพติดทั้งในและนอกสถานศึกษา และควรประสานกับผู้ปกครองนักเรียน เพื่อสนับสนุนการบำบัดการติดยาเสพติด

1.6 ควรมีการพัฒนาความรู้ความเข้าใจแก่ครูที่ปรึกษาเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานเพื่อป้องกันสารเสพติดของนักเรียน และจัดหาปัจจัยสนับสนุนการดำเนินงานในสถานศึกษาขนาดกลางให้เหมาะสมและเพียงพอ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่มีผลต่อการดำเนินงานเพื่อป้องกันสารเสพติดในสถานศึกษาช่วงชั้นที่ 3-4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน เพศ ระดับชั้นเรียน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเรียน ฐานะเศรษฐกิจครอบครัว แหล่งที่อยู่อาศัย และทัศนคติต่อสารเสพติด

2.2 ควรศึกษาผลการดำเนินงานในครั้งนี้กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียน ครู ผู้ปกครองคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ชุมชน และเจ้าหน้าที่ตำรวจ เพื่อเป็นข้อเสนอแนะในภาพที่กว้างขึ้น

2.3 ควรศึกษาเรื่องนี้เปรียบเทียบกับสถานศึกษาอื่น ๆ ทั้งในระดับจังหวัด และระดับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาเพื่อป้องกันสารเสพติดร่วมกันระหว่างสถานศึกษาช่วงชั้นที่ 3-4 หรือสถาบันการศึกษาต่าง ๆ

2.4 ควรศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพในสถานศึกษาที่มีผลงานดีเด่นเกี่ยวกับการดำเนินงานเพื่อป้องกันสารเสพติด เพื่อเป็นรูปแบบในการพัฒนาที่เหมาะสมแก่สถานศึกษาอื่นต่อไป